

Kuyruklu yıldızların menşesine dair

(1937 Finsler kuyruklu yıldızı münasebetile)

Amérikada münteşir „ Popular astronomy „ mecmuasından

Çeviren
D. D. A. Sadi

Manzumei şemsiyenin, seyyareler ve kuyruklu yıldızlar gibi, iki aileden müteşekkel olduğu umumiyetle kabul edilmiş bir nazariyedir. Bu nazariye ; bu iki kısım ecramın ; astronomi ile meşgul olanların gözünden kaçmayacak farkları vardır. Güneş manzumesinin tetkikinden anlaşılacağı veçhile bir taraftan büyük kütleleri, hemen hemen aynı müstevi dahilindeki medarları, ve inkişafı için dinamik noktai nazarından muvazenesi temin olunmuş uzun bir hayat şeraitini cami bulunan seyyareler mevcuttur. Diğer taraftan kuyruklu yıldızlar ; bunun hilâfına olarak, ehemmiyetsiz kütleleri, açık ve kapalı medarları, hariç anilmerkeziyetleri yüksek ve muhtelif müsteviler dahilinde olan medarları, heran yenileri keşf olup eskilerinin kayb olması nazari dikkati celbeder. Buna binaendirki ; manzumei şemsiyenin, seyyareler ve kuyruklu yıldızlar namı altında iki fasileye ayrılması tabii görülmektedir.

Manzumemize ait nazariyeler ; ancak seyyarelerin sureti teşekkülünü izah eder. Kuyruklulara dair bir bahsi ihtiva etmez. Bu küçük makalemizden maksat, şimdiye kadar bildirilmeyen, daha doğrusu kâfi derecede ehemmiyet verilmeyen

bir görüşü tebarüz ettirmektedir. Bu; birkaç kelime ile izah edilmek istenirse denilebilirki; Kuyruklu yıldızların meydana gelmesi, manzumei şemsiyenin fezadaki maddeleri ahz edüp daimî surette onları temsil etmesile vukua gelir.

Filhakika; Kuyrukluların halihazırdaki tebeddülâtı ve parçalanması derecesi göz önünde tutulacak olursa, dermeyan edilebilirki, Manzumei şemsiye tahsis edilen milyonlarca senelik hayat esnasında, bunlarda seyyarelerin meydana geldiği zamanda zuhur etmiş olsaydılar, diğer kuyruklular gibi mahf olmaları icabederdi.

Manzumemizin; birkaç milyon sene evvel bir sehabiye'nin dahilinden geçerken kuyrukluları elde ettiğine dair "Dobrovnikof," un vardığı netice ihtimal dahilindedir. Fakat bu görüşden daha makul ve hakikate daha yakın bir nazariye bulabilirsek, onu tercih etmeliyiz.

Manzumemizin bundan bir milyon sene evvel, bir sehabiye'den geçerken kuyruklu yıldızlar elde etmesi hususu açık medarlı kuyrukluların sureti zuhuruna izah edemez. Halbuki bu kübil medarlı ecranın mevcut olmadığı da şimdiye kadar isbat edilememiştir. Bundan başka Güneş sisteminin sehabiye dahilinden müruru haeisesi, manzume üzerinde mütavassıt denebilecek bir tesir ika eder. Ve kuyruklular hariçde kahr.

Malûmdurki Kehkeşanda tekâsûf eden madde, yıldız ve sehabiye'lerden ibaret değildir. Fezada beher İnç mük'abında bir atom nisbetinde madde bulunduğu gibi, yıldızlar arasındaki meteorların, ziyadar ve ziyasız sehabiye'lerin, ve yıldızların kâinatı teşkil ettiği bilinmektedir. Tabiattaki temadi; nazarı dikkate alınacak olursa; çok küçük fakat mahiyet itibarile sehabilere'nin aynı olan ve kütleleri kuyruklularinkine

tekabül edip hiçbir rasat usulu ile görülmesine imkân olmayan madde birikintilerinin mevcudunu farz etmek makul olur.

Yukarea mahiyeti söylenen fezada; Güneş, saniyede on iki mil (32) Km. süratle seyr etmekde, cazibeside bir balık-
cının ağları gibi etrafa yayılmaktadır. Bu suretle fezayı tara-
yan Güneş, bir kuyrukluyu meydana getirebilecek bir kütleyi
yakalayabilir. manzumei şemsiyenin kutru; en uzak seyyarce
kadar (47) Arz şems mesafesinden daha büyük değildir. Fakat
güneşin cazibesi daha uzaklara erişmektedir. Hakikatte ise; mü-
cavir yıldızların cazibe sahası ile tahdid olunmuş gibidir. Esasen
Güneş cazibesi için daha büyük bir mısıf kutur kabûl etsek
bile; Şemsin binlerce senede tarayacağı saha, yıldızlar arasın-
daki mesafelere nazaran son derece ehemmitsiz kahr. Mamafi
bu, manzumemizde bulunan kuyruklu yıldızların mevcudiyeti
için kâfidir.

Yukarıda söylenen nazariyeye göre; bütün kuyrukluların
güneş sistemi haricinden neşet etmişlerdir diyebiliriz. Şukadaki
burada yakalanan ecramin hepsi Balıkcı ağlarında olduğu gibi
kalmaz. Mühim bir kısmı, cazibe ağlarından kurtulur. Bu suretle
rüyet olunabilecek derecede Şemsin yakınında geçtikleri tak-
dirde, Kat'ı zaid medarlı kuyrukluları teşkil ederler. Fakat bu
kütlelerin bir kısmı, medarlarındaki tahavvülât dolayısıyla
sistem dahilinde kalarak Şemis manzumesinin bir rûknü
olurlar.

Böylece dahil olan kuyruklular, malûm şekiller daire-
sinde mütemadiyen tahavvülât göstermektedirler. Tabiidir ki
büyük kütleli kuyruklulara müstakar bir hât almak için yüz
binlerce sene lâzımdır. Buna mukabil küçükleri kısa bir za-
man zarfında kuyruklu yıldız olmaktan çıkıp hem cinsleri
“Biyela,,nın başına geldiği gibi, parçalanırlar, ve meteor

kümesi halini iktisap ederler. Bilahara bunlar, seyyaratın satırlarına (Haceri semavi) olarak düşerler, pek az bir kısımda ufak seyyareleri teşkil ederler.

İhtimâlki bazı seyyare peykleride bu şekilde meydana gelmiştir. Kuyrukluların muhtelif şekilde kaybolmaları, ve ehemmiyetsiz kütlelerini Şemis manzumesine terk edilmeleri hadisesini, (temsil) kelimesi ile ifade edebiliriz